

Lieta C-293/24**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2024. gada 23. aprīlis

Iesniedzējitesa:

Supremo Tribunal de Justiça (Augstākā tiesa, Portugāle)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2024. gada 13. marts

Kasācijas sūdzības iesniedzēji:

João Filipe Ferreira da Silva e Brito u.c.

Atbildētāja kasācijas instancē:

Estado Português

Pamatlietas priekšmets

Pamatlieta attiecas uz deklaratīvu prasību, kurā kasācijas sūdzības iesniedzēji, bijušie aviosabiedrības AIA darbinieki, prasa piespriet *Estado Português* [Portugāles valstij] izmaksāt kompensāciju, pamatojoties uz tās civiltiesisko ārpuslīgumisko atbildību tiesu varas kļūdas dēļ. Kasācijas sūdzības iesniedzēji apgalvo, ka *Supremo Tribunal de Justiça* [Augstākā tiesa, Portugāle] 2009. gada 25. februāra spriedums, kas pasludināts tiesvedībā, kurā tika apstrīdēta viņu kolektīvā atļaušana 1993. gadā, ir acīmredzami prettiesisks, jo i) tas ir balstīts uz kļūdainu “uzņēmējiesabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziena interpretāciju Direktīvas 2001/23/EK izpratnē un ii) nav izpildīts pienākums vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par minētā jēdziena interpretāciju Savienības tiesību gaismā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Direktīvā 2001/23/EK minētā “uzņēmējsabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziena interpretācija – Pēdējās instances valsts tiesu pienākuma uzdot prejudiciālu jautājumu saskaņā ar LESD 267. pantu tvērums.

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Direktīva 77/187/EEK (1977. gada 14. februāris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (OV 1977, L 61, 26. lpp.; EE 05/02, 122. lpp.) un Padomes Direktīva 2001/23/EK (2001. gada 12. marts) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (OV 2001, L 82, 16. lpp.): 1. pants, 3. panta 1. punkts un 4. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

Lei n.º 67/2007 — Regime da Responsabilidade Civil Extracontratual do Estado e demais Entidades Públicas [Likums Nr. 67/2007 par valsts un citu valsts iestāžu ārpuslīgumisko civiltiesisko atbildību, 2007. gada 31. decembra *Diário da República*, I sērija, Nr. 251]:

– 13. pants (“Atbildība par tiesu varas kļūdu”) paredz, ka valstij ir civiltiesiskā atbildība par kaitējumu, kas izriet no tiesu nolēmumiem, kuri ir acīmredzami pretrunā konstitūcijai, prettiesiski vai nepamatoti, jo, izvērtējot attiecīgos faktus, ir pieļauta acīmredzama kļūda.

1989. gada 27. februāra *Decreto-Lei n.º 64-A/89, que aprova o regime jurídico da cessação do contrato individual de trabalho, incluindo as condições de celebração e caducidade do contrato de trabalho a termo* (Dekrētlukums Nr. 64-A/89, ar ko apstiprina tiesisko kārtību individuālo darba līgumu izbeigšanai, kā arī līgumu, kas noslēgti uz noteiktu laiku, noslēgšanai un izbeigšanai (1989. gada 27. februāra *Diário da República*, I sērija, 2. papildinājums, Nr. 48) (turpmāk tekstā – “*LCCT*”)

– 23. pants (“Darbinieku tiesības”), kas iekļauts V nodaļas “Darba līguma izbeigšana tādas darba vietu skaita samazināšanas dēļ, kas notiek objektīvu, ar uzņēmumu saistītu strukturālas, tehnoloģiskas vai ekonomiskas dabas iemeslu dēļ” I sadaļā “Kolektīvā atlaišana”, ir paredzēts, ka: (1. punkts) darbiniekiem, kuru līgums beidzas kolektīvās atlaišanas dēļ, ir tiesības uz kompensāciju; (2. punkts) iepriekšējā brīdinājuma par atlaišanu laikposmā darbinieks var izbeigt darba līgumu, neskarot tiesības uz kompensāciju, un (3. punkts) ja darbinieks saņem minēto kompensāciju, tiek uzskatīts, ka viņš piekrīt atlaišanai.

Decreto-Lei n.º 49408, Regime Jurídico do Contrato Individual de Trabalho [Dekrētlikums Nr. 49408 par Individuālā darba līguma juridisko režīmu] (1969. gada 24. novembra *Diário do Governo*, I sērija, 1. papildinājums) (turpmāk tekstā – “LCT”):

- 37. pants (“Uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pāreja”) pēc būtības paredz, ka darba devēja statuss pāriet pie uzņēmuma īpašumtiesību saņēmēja, izņemot gadījumus, kad pirms īpašumtiesību nodošanas darba līgums vairs nav spēkā vai kad īpašumtiesību cesionārs un cedents vienojas par to, ka darbinieki paliks cedenta dienestā citā uzņēmumā.

Código das Sociedades Comerciais [Komerccsabiedrību kodekss], redakcijā, kas bija spēkā faktu norises laikā, apstiprināts ar Dekrētlikumu Nr. 262/86 (1986. gada 2. septembra *Diário da República*, I sērija, Nr. 201)

- 152. pants (“Likvidatoru pienākumi, pilnvaras un atbildība”) paredz, ka ar akcionāru lēmumu i) likvidatoru var pilnvarot it īpaši uz laiku turpināt uzņēmuma agrāko darbību, atsavināt visus uzņēmuma aktīvus un pasīvus un nodot uzņēmuma īpašumtiesības, un ii) minētajam likvidatoram jānoslēdz iesāktās lietas, jāizpilda uzņēmuma saistības un jāpiedzen prasījumi par labu tam.

Iesniedzējtiesas citētā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra

Par Savienības dalībvalstu civiltiesisko ārpuslīgumisko atbildību par Savienības tiesību pārkāpumu

- Spriedums, 1991. gada 19. novembris, *Francovich* (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428)
- Spriedums, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79)
- Spriedums, 1996. gada 26. marts, *British Telecommunications* (C-392/93, EU:C:1996:131)
- Spriedums, 1996. gada 23. maijs, *Hedley Lomas* (C-5/94, EU:C:1996:205)
- Spriedums, 1996. gada 8. oktobris, *Dillenkofer* u.c. (C-178/94, C-179/94 un no C-188/94 līdz C-190/94, EU:C:1996:375)
- Spriedums, 1998. gada 2. aprīlis, *Norbrook Laboratories* (C-127/95, EU:C:1998:151)
- Spriedums, 1999. gada 1. jūnijs, *Konle* (C-302/97, EU:C:1999:271)
- Spriedums, 2000. gada 4. jūlijs, *Haim* (C-424/97, EU:C:2000:357)

- Spriedums, 2003. gada 30. septembris, *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513)
- Spriedums, 2006. gada 13. jūnijs, *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391)
- Spriedums, 2009. gada 3. septembris, *Fallimento Olimpiclub* (C-2/08, EU:C:2009:506)
- Spriedums, 2010. gada 25. novembris, *Fuß* (C-429/09, EU:C:2010:717)
- Spriedums, 2013. gada 14. marts, *Leth* (C-420/11, EU:C:2013:166)
- Spriedums, 2015. gada 9. septembris, *Ferreira da Silva e Brito* u.c. (C-160/14, EU:C:2015:56) (šis spriedums tika pasludināts pēc pirmā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas tika iesniegts pamatlietā)
- Spriedums, 2016. gada 28. jūlijs, *Tomášová* (C-168/15, EU:C:2016:602)
- Spriedums, 2019. gada 29. jūlijs, *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe* (C-620/17, EU:C:2019:630)
- Spriedums, 2020. gada 4. marts, *Telecom Italia* (C-34/19, EU:C:2020:148)

Par jēdzienu “uzņēmējsabiedrības īpašumtiesību pāreja”, ņemot vērā Tiesas judikatūru uz 2009. gada 25. februāri, proti, dieuā, kad ‘Supremo Tribunal de Justiça’ taisīja spriedumu, kurā, iespējams, pielauta tiesas kļūda

- Spriedums, 1994. gada 14. aprīlis, *Schmidt/Spar-und Leihkasse der früheren Ämter Bordesholm, Kiel und Cronshagen* (C-392/92, EU:C:1994:134)
- Spriedums, 1997. gada 11. marts, *Süzen/Zehnacker Gebäudereinigung Krankenhausservice* (C-13/95, EU:C:1997:141)
- Spriedums, 1998. gada 10. decembris, *Hidalgo* u.c. (C-173/96 un C-247/96, EU:C:1998:595)
- Spriedums, 2001. gada 25. janvāris, *Liikenne* (C-172/99, EU:C:2001:59)
- Spriedums, 2003. gada 20. novembris, *Abler* u.c. (C-340/01, EU:C:2003:629)
- Spriedums, 2005. gada 15. decembris, *Güney-Görres* un *Demir* (C-232/04 un C-233/04, EU:C:2005:778)

Faktu un pamatlietas īss izklāsts

Tiesvedības, kurās tiek apstrīdēta kolektīvā atlaišana (1993.g. – 2009.g.)

Fakti tiesvedībās, kurās tiek apstrīdēta kolektīvā atlaišana

- 1 Kasācijas sūdzības iesniedzēji bija *Air Atlantis, SA* (turpmāk tekstā – “*AIA*”) – 1985. gadā dibinātas aviosabiedrības, kas darbojās neregulāro gaisa pārvadājumu nozarē – darbinieki.
- 2 Pēc *AIA* kopsapulces 1993. gada 19. februāra lēmuma *AIA* ar notariālu 1993. gada 19. aprīļa aktu tika likvidēta.
- 3 Aviosabiedrība *TAP Air Portugal* (turpmāk tekstā – “*TAP*”) piedalījās minētajā kopsapulcē kā vairākuma akcionāre.
- 4 1993. gada 26. februārī *AIA* nosūtīja darbiniekiem paziņojumu par kolektīvu atlaišanu no 1993. gada 30. aprīļa. Visi darbinieki, izņemot vienu, piekrita saņemt viņiem likumīgi pienākošos kompensāciju.
- 5 Tajā laikā darbinieki uzskatīja, ka uzņēmuma slēgšanas iemesli bija *AIA* ekonomiskā, finansiālā un operacionālā situācija un ka kolektīvā atlaišana bija neizbēgama, ņemot vērā situāciju starptautiskajā gaisa pārvadājumu nozarē Persijas līča kara dēļ radušās vispārējās krīzes rezultātā.
- 6 Tikai pēc atlaišanas darbinieki uzzināja, ka dažas *AIA* lidmašīnas ir tikušas nodotas *TAP* un ka tā ir sākusi nodrošināt čarterlidojumus, kas atbilst maršrutiem, kurus agrāk apkalpoja aviosabiedrība *AIA*.
- 7 No 1993. gada 1. maija *TAP* sāka veikt daļu no *AIA* jau nolīgtajiem čarterlidojumiem laikposmam no 1993. gada 1. maija līdz 1993. gada 31. oktobrim, ko nodēvēja par “*IATA* 1993. gada vasaras sezonu”, par ko līgumi bija noslēgti pirms *AIA* likvidācijas.
- 8 Pirmkārt, *TAP* izmantoja daļu iekārtu, ko *AIA* bija izmantojusi savā darbībā, konkrētāk, četras lidmašīnas, biroja iekārtas un lidmašīnās izmantotos traukus.
- 9 Biroja un cita veida iekārtu piegāde *TAP* vēlāk tika ņemta vērā *AIA* likvidācijā, ievērojot *TAP* galvenās akcionāres un kreditoras statusu.
- 10 *TAP* sāka izmantot četras lidmašīnas, jo to atgriešana pirms nomas līgumu termiņa beigām nozīmētu to, ka nomnieci *AIA* būtu jāsamaksā iznomātajam visas nomas maksas līdz līguma termiņa beigām.
- 11 Tā kā vienu no lidmašīnām *TAP* bija iznomājusi *AIA* kā apakšuzņēmējai un tā kā attiecībā uz pārējām trim lidmašīnām *TAP* bija *AIA* nomas līgumu saistību izpildes galvotāja, *TAP* attiecīgi apņēmas samaksāt nomas maksu un uzņēmas nomnieces statusu šajos līgumos.

- 12 *TAP* kādu laiku pat nemainīja šī lidošanas aprīkojuma krāsas un logotipu un tāpēc veica lidojumus ar *AIA* krāsām un logotipu.
- 13 Četras *TAP* valdījumā esošās lidmašīnas laikposmā no 1998. gada līdz 2000. gadam pakāpeniski tika atdotas to iznomātājiem.
- 14 Otrkārt, lai nepieļautu zaudējumus, kas izrietētu no *AIA* un tūrisma operatoru starpā jau noslēgto līgumu neizpildes, kas šādas neizpildes gadījumos paredzēja *AIA* pienākumu maksāt lielas kompensācijas, *TAP* nodrošināja *IATA* 1993. gada vasaras sezonas lidojumus.
- 15 Čarterlidojumos, par ko *AIA* jau iepriekš bija noslēgusi līgumus, *TAP* izmantoja galvenokārt četras lidmašīnas, ko *AIA* bija nodevusi tās rīcībā, un retāk - pati savas lidmašīnas un apkalpes.
- 16 No 1993. gada 1. maija *TAP*, kas darbojās gandrīz tikai regulāro gaisa pārvadājumu nozarē, papildus tam, ka tā veica daļu no lidojumiem, par kuriem *AIA* bija noslēgusi līgumus *IATA* 1993. gada vasaras sezonai, sāka nodrošināt pakalpojumus čarterlidojumu tirgū, ko tā līdz tam nenodrošināja, jo tie bija *AIA* tradicionālie maršruti, piemēram, 1994. gada martā/aprīlī veicot 15 čarterlidojumus.
- 17 1994. gada vasarā *TAP* pati pa tiešo rezervēja un plānoja čarterlidojumus ar tirgus tūrisma operatoriem.
- 18 Pirms *AIA* likvidācijas un slēgšanas *TAP* sāka trīs pilotu uzņemšanas kursus, kuri tika turpināti. Pirms *AIA* likvidācijas *TAP* bija uzsākusi vēl vienu kursu jaunu pilotu pieņemšanai darbā, kas turpinājās pēc *AIA* likvidācijas.
- 19 Divas darbinieces, ko *TAP* bija norīkojusi *AIA* komercdirekcijas funkciju pildīšanai, tā pēc *AIA* likvidācijas pārcēla uz savu komercdirekciju un uzdeva viņām pildīt funkcijas neregulāro lidojumu un čarterlidojumu *IATA* 1993. gada vasaras sezonā līgumu jomā.

Tiesvedību, kurās tiek apstrīdēta kolektīvā atlaišana, norise pirmajā un otrajā instancē

- 20 1993. un 1994. gadā bijušie *AIA* darbinieki apstrīdēja kolektīvo atlaišanu *Tribunal de Trabalho de Lisboa* [Lisabonas Darba tiesa, Portugāle]. Savās prasībās viņi konkrēti lūdza atzīt kolektīvo atlaišanu par prettiesisku, atjaunot viņus darbā *TAP*, neskarot darba stāžu un kategoriju, un izmaksāt atalgojumu par laikposmu no brīža, kad viņi atlaisti no darba, līdz brīdim, kad tiesa atzīst šo atlaišanu par prettiesisku (*retribuições intercalares*; turpmāk tekstā – “piespiedu dīkstāves atalgojums”).
- 21 2007. gada 6. februāra spriedumā *Tribunal do Trabalho de Lisboa* nosprieda, ka ir notikusi uzņēmējsabiedrības īpašumtiesību pāreja, un piesprieda *TAP* atjaunot

darbiniekus darbā, neskarot viņu darba stāžu, un atlīdzināt radušos zaudējumus un negūto peļņu.

- 22 Atbildētājas un daži kasācijas sūdzības iesniedzēji pārsūdzēja *Tribunal de Trabalho de Lisboa* [Lisabonas Darba tiesa, Portugāle] spriedumu *Tribunal da Relação de Lisboa* [Lisabonas apelācijas tiesa, Portugāle].
- 23 2008. gada 16. janvārī *Tribunal da Relação de Lisboa* atcēla pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā tas attiecās uz kasācijas sūdzības iesniedzēju atjaunošanu darbā un uz zaudējumu un negūtās peļņas atlīdzināšanu, tādējādi atbrīvojot atbildētājus no pirmo minēto prasījumiem. Šis spriedums neskāra vienīgo darbinieku, kurš nebija piekritis kompensācijai.
- 24 Kasācijas sūdzības iesniedzēji pārsūdzēja minēto spriedumu *Supremo Tribunal de Justiça*.

Kasācijas sūdzības iesniedzēju argumenti Supremo Tribunal de Justiça tiesvedībā, kurās tiek apstrīdēta kolektīvā atļaišana

- 25 Kasācijas sūdzības iesniedzēji pēc būtības apgalvoja, ka, lai gan paustais kolektīvās atļaišanas iemesls bija uzņēmuma galīga slēgšana, *TAP* patiesais nodoms bija turpināt darbību, ko līdz tam čarterlidojumu tirgū veica *AIA*.
- 26 Tāpēc viņi apgalvoja, ka fakti ir jākvalificē kā uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreja, nevis kā uzņēmuma galīga slēgšana.
- 27 Viņi atsaucās arī uz trūkumiem attiecībā uz piekrišanu pieņemt kompensāciju par kolektīvo atļaišanu un apgalvoja, ka notikusī kompensācijas pieņemšana neliedza viņiem apstrīdēt atļaišanu.
- 28 Pēc kasācijas sūdzības iesniedzēju domām, uzņēmuma likvidācijas process neliedz uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreju – jo pietiek ar to, ka kāds cits turpina uzņēmuma līdz šim veikto darbību vai tās daļu.
- 29 Konkrētajā gadījumā kasācijas sūdzības iesniedzēji apgalvoja, ka darbības kontinuitāte bija pierādīta, jo i) *TAP* tika nodoti gandrīz visi *AIA* materiālie līdzekļi un lidmašīnas; ii) dažus darbiniekus, kuri pildīja *AIA* komercdirekcijas funkcijas, pārcēla pildīt šādas pat funkcijas uz *TAP*; iii) *TAP* noteiktu laikposmu izmantoja *AIA* logotipus un krāsas; iv) *TAP* veica *AIA* jau nolīgtos čarterlidojumus; v) *TAP* bija saglabājusi maršrutus un čarterlidojumu darbību, kā arī šīs darbības mērķauditoriju, kā rezultātā klienti bija pārgājuši no vienas uzņēmējdarbības pie otras; vi) nebija nozīmes tam, ka *AIA* nevarēja nodot savu licenci neregulāro lidojumu veikšanai, jo *TAP* jau bija nepieciešamā atļauja šādu lidojumu veikšanai, vii) nebija nozīmes faktam, ka uzņēmumam bija saistoša licence un tāpēc to nevarēja nodot nevienam citam, jo uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreju darba attiecību ziņā nedrīkst sajaukt ar uzņēmuma pāreju, kas ir vienkārši komercdarījums.

- 30 Šie elementi veido pietiekamas norādes, lai apgalvotu, ka ir notikusi uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pāreja, ar darba līgumu aktīvās un pasīvās pozīcijas raksturīgo nodošanu pircējai *TAP*.
- 31 Pēc kasācijas sūdzības iesniedzēju domām, *AIA* preču un iekārtu nodošana *TAP* faktiski bija uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pāreja, kas veikta maskētā veidā kā domājama “pamatlīdzekļu pārdošana pēc to uzskaites vērtības”.
- 32 Tādējādi pastāvējusi tieša kolīzija ar Tiesas judikatūru un Direktīvām 77/187 un 2001/23, konkrēti tāpēc, ka *Tribunal da Relação de Lisboa* 2008. gada 16. janvāra spriedumā netika piešķirta nekāda nozīme faktam, ka uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pāreja var notikt vairākos posmos, un minētajai tiesai arī nebija izdevies piemērot mazāk formālu un praktiskāku pieeju šim jēdzienam, kā to pieprasa doktrīna un Savienības judikatūra.
- 33 Kasācijas sūdzības iesniedzēji apgalvoja arī, ka tieši *TAP* savā vairākuma akcionāres statusā bija sasaukusi *AIA* ārkārtas kopsapulci, kuras vienīgais darba kārtības punkts bija lēmums par *AIA* likvidāciju. Tāpēc tikai *TAP* vajadzēja uzņemties atbildību par sava priekšlikuma apstiprināšanas sekām, jo potenciālā neiespējamība izpildīt nolīgto charterlidojumus – un no tā izrietošā uzņēmuma *AIA* finansiālā stāvokļa pasliktināšanās – bija saistīta ar brīvprātīgu, apzinātu un tiesisku *TAP* lēmumu.
- 34 Kasācijas sūdzības iesniedzēji arī apgalvoja, ka *LCCT* 23. panta 3. punkts ir nesaderīgs ar Direktīvas 77/187 un Direktīvas 2001/23 4. panta 1. punktu. Kā atzina *Tribunal do Trabalho de Lisboa*, fakts, ka darbinieki piekrita saņemt kompensāciju, neliedz viņiem apstrīdēt kolektīvo atlaišanu, tā kā šī piekrišana bija uzskatāma par deklarāciju, kuras piemērošanā ir pieļauta kļūda attiecībā uz motīviem.
- 35 Pēc kasācijas sūdzības iesniedzēju domām, valsts tiesas kā Savienības tiesas loma nozīmē, ka tā nepiemēro valsts tiesību normu, kas nav saderīga ar tieši piemērojamu Savienības tiesību normu, kā tas bija ar *LCCT* 23. panta 3. punktā noteikto prezumpciju Direktīvas 77/187 4. panta un Direktīvas 2001/23 gaismā.
- 36 Kasācijas sūdzības iesniedzēji arī apgalvoja, ka *AIA* nebija nekas cits, kā vien *TAP* paplašinājums un ka *TAP*, likvidējot uzņēmumu un pārņemot tā īpašumtiesības, izmantoja “juridiskas personas statusa atņemšanu”, lai sasniegtu likumā neatļautos mērķus, proti, darbinieku atlaišanu.
- 37 Daži kasācijas sūdzības iesniedzēji atsaucās arī uz *de facto* grupas attiecību pastāvēšanu. Pēc viņu domām, *TAP* kā dominējošais uzņēmums bija kļuvis par *AIA* vairākuma akcionāru, lai pārņemtu kontroli un varētu tā ieskatā izdevīgā brīdī likvidēt *AIA* – kas arī tika izdarīts, sasaucot kopsapulci, kas likvidēja *AIA*.

Supremo Tribunal de Justiça 2009. gada 25. februāra sprieduma pamatojums

- 38 Savā 2009. gada 25. februāra spriedumā *Supremo Tribunal de Justiça* uzskatīja, ka no faktiem nebija iespējams secināt, ka *AIA* ir nodevusi *TAP* organizētu ražošanas faktoru kopumu, kas būtu pietiekami nozīmīgs, lai veidotu autonomu atbalstu neregulāro lidojumu darbībai.
- 39 Analizējot konstatētos faktus, *Supremo Tribunal de Justiça* uzskatīja, ka pēc *AIA* aktīvu likvidācijas posma *TAP* sastāvā neradās ekonomiska vienība, kas tieši un autonomi turpinātu darboties čarterlidojumu jomā, kurā agrāk darbojās *AIA*.
- 40 No vienas puses, *AIA* nav ne ar vienu formālu aktu tikusi nodota *TAP* un, no otras puses, nav notikusi *de facto* dažādu savstarpēji nesaistītu elementu nodošana, ko pēc tam *TAP* būtu reorganizējusi, tādējādi atdzimstot autonomam uzņēmumam.
- 41 Pēc *Supremo Tribunal de Justiça* domām, šajā izskatāmajā lietā nebija norāžu, kas ļautu atzīt, ka *TAP* ietvaros pastāvētu struktūrvienību, kas nodarbojas ar pašas autonomi organizētiem čarterlidojumiem. Tāpēc fakti neļāva apgalvot, ka ir notikusi *AIA* ekonomiskas vienības materiāla nodošana *TAP* saskaņā ar *LCT* 37. pantu un Direktīvu 2001/23.
- 42 Lai pamatotu šos secinājumus par dažādām faktiskām norādēm, *Supremo Tribunal de Justiça* būtībā uzsvēra, ka:
- bija ļoti svarīgi, ka *TAP* bija sākusi izmantot četras *AIA* lidmašīnas likvidācijas rezultātā pieņemtā līguma – kura mērķis bija mazināt kaitējumu kreditoriem, kuru vidū bija arī *TAP* – rezultātā;
 - tās bija darbības, kas bija saistītas ar likvidētā uzņēmuma aktīvu izmantošanu tā kreditoru labā un likvidatoru juridisko pienākumu izpildi;
 - lidmašīnas tika bez izšķirtības izmantotas gan regulārajiem, gan neregulārajiem pārvadājumiem un tika atdotas atpakaļ iznomātājiem, tiklīdz beidzās nomas līgumi, paliekot *TAP* ekspluatācijā ierobežotu laiku;
 - tādējādi fakts, ka *TAP* sāka izmantot šīs lidmašīnas, kad tā pārņēma nomas maksājumus 1993. gadā, neatklāja nodomu pārņemt čarterlidojumu aviopārvadājumu uzņēmējdarbību, nedz bija pietiekams, lai apgalvotu, ka šī darbība tika veikta autonomi;
 - 1993. gada lidojumi tika veikti, lai izpildītu *AIA* likvidācijas procesā uzņemtās saistības un lai novērstu *AIA* jau noslēgto līgumu neizpildes [potenciāli] radīto kaitējumu, jo *TAP* [struktūrā] nebija iespējams identificēt autonomi organizētu ekonomisku vienību, kas nodarbotos ar neregulārajiem lidojumiem;
 - *TAP* kā *AIA* galvenā kreditore bija īpaši ieinteresēta nepieļaut minēto līgumu neizpildi un no tās potenciāli izrietošās lielās kompensācijas, ņemot vērā, ka *TAP* bija iespēja pašai pārņemt šo līgumu izpildi, jo tās rīcībā bija tam

nepieciešamie līdzekļi, proti, lidmašīna, apkalpe un licence čarterlidojumu veikšanai;

- nevarēja saprast kasācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumu, atbilstoši kuram *TAP* tobrīd nevarēja apliecināt, ka ir veikusi lidojumus, lai izvairītos no lielas kompensācijas, jo *AIA* nespēja izpildīt *IATA* 1993. gada vasaras sezonas programmu tieši *TAP* lēmuma dēļ. *TAP* rīcība bija konsekventa no ekonomiskā viedokļa: tā ierosināja likvidēt *AIA*, jo tā ekonomiski nebija dzīvotspējīga, un likvidācijas ietvaros tā uzņēmās veikt jau agrāk nolīgtos lidojumus, lai izvairītos no lielām kompensācijām;
- kā izriet no Tiesas judikatūras, bija nepieciešams izvērtēt visus faktiskos apstākļus, kas varēja norādīt uz uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pāreju, lai novērtētu tās orientējošo vērtību;
- 1994. gada lidojumos – par ko *TAP* bija noslēgusi tiešus līgumus ar tūrisma operatoriem par maršrutiem, kurus tā iepriekš nebija nodrošinājusi – *TAP* īstenoja darbību, kas izriet no tirgus telpas, kura palika brīva pēc *AIA* slēgšanas, aizņemšanas;
- Tiesa, spriežot situācijās, kad kāds uzņēmums turpināja kāda cita uzņēmuma iepriekš veiktu darbību, uzskatīja, ka tikai šis apstāklis vien neļauj secināt, ka ir notikusi ekonomiskās vienības nodošana, jo ekonomisku vienību nevar reducēt tikai uz tās veicamo darbību. Tās identitāte izriet no nedalāma elementu kopuma, piemēram, personāla, kas to veido, tās vadības, darba organizācijas, darbības metodēm vai arī – attiecīgā gadījumā – tās rīcībā esošajiem saimnieciskajiem resursiem;
- attiecībā uz *AIA* veikto lidmašīnās izmantoto trauku un biroja aprīkojuma nodošanu *TAP*: tā bija nebūtiska ne tikai tāpēc, ka tā tika ņemta vērā likvidācijas procesā, bet arī tāpēc, ka netika pierādīts, ka šie trauki un iekārtas tika izmantotas čarterlidojumu darbībā, līdz ar to nevarēja apgalvot, ka tie bija daļa no organizēta materiālu un cilvēkresursu kopuma, kas bija īpaši paredzēts neregulāru lidojumu veikšanai;
- attiecībā uz divu darbinieču paturēšanu, kas, iespējams, liecināja par ekonomiskās vienības identitātes saglabāšanu, šīs darbinieces bija saistītas ar *TAP*, jo saskaņā ar darba līgumu viņas bija *TAP*, nevis *AIA* darbinieces, tikai *TAP* bija viņas pārcēlis pildīt funkcijas uz *AIA*. Šāda situācija ļoti atšķiras no darbinieku paturēšanas. Darbinieču atgriešanās uz *TAP* izrietēja no viņu darba līgumu, kas noslēgti ar darba devēju, izpildes, jo šo darbinieču darbību uzņēmumā *TAP* nevar kvalificēt kā autonomu ekonomisko vienību, kas nodarbojas ar neregulāriem lidojumiem;
- īsi sakot, neviena no norādītajām pazīmēm neļauj secināt, ka būtu notikusi pilnīga vai daļēja uzņēmuma struktūrvienības nodošana, jo, veicot vispārēju norāžu analīzi, nevarēja apgalvot, ka *TAP* bija materiālu līdzekļu un cilvēkresursu kopums čarterreisu darbības atbalstam, kas šim nolūkam tika

organizēts autonomi, proti, ekonomiskā vienība, kas saglabā savu identitāti un autonomi turpina veikt neregulārus komercīdojumus *TAP* [strukturā].

- 43 Saskaroties ar vairāku kasācijas sūdzības iesniedzēju lūgumu ierosināt Tiesā prejudiciālu tiesvedību, no kuriem daži ierosināja konkrētu prejudiciālo jautājumu formulējumu, it īpaši attiecībā uz “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdzienu Direktīvas 77/187 izpratnē, kā arī attiecībā uz *LCT* 37. panta un *LCCT* 23. panta 3. punkta atbilstību minētajai direktīvai, *Supremo Tribunal de Justiça* uzskatīja, ka:
- tā ir viena no valsts tiesām, kurai ir pienākums ierosināt prejudiciālu tiesvedību, kas bija paredzēta EKL 234. pantā (tagad LESD 267. pantā);
 - pienākums ierosināt prejudiciālu tiesvedību pastāv tikai tad, ja valsts tiesa uzskata, ka strīda izšķiršanai ir nepieciešamas Savienības tiesības un to interpretācija un kad rodas šaubas par Savienības tiesību normu interpretāciju;
 - arī šādos apstākļos minētais pienākums nav neierobežots, tā kā pat tad, ja *Supremo Tribunal de Justiça* secinātu, ka uzdotais jautājums ir būtisks, tai var nebūt pienākuma vērsties Eiropas Savienības Tiesā;
 - pati Tiesa ir skaidri atzinusi, ka pareiza Savienības tiesību piemērošana var būt tik acīmredzama, ka tā nerada pamatu saprātīgām šaubām par veidu, kā ir jāatrisina attiecīgais jautājums, tādējādi izslēdzot pienākumu ierosināt prejudiciālu tiesvedību;
 - pienākums ierosināt prejudiciālu tiesvedību Tiesā nekad netiek uzlikts tikai tāpēc, ka lietas puses pauž vēlmi vērsties Tiesā, jo pretējā gadījumā šāda vērsšanās Tiesā kļūtu par lietas pusēm pieejamu pārsūdzības līdzekli;
 - ņemot vērā minēto direktīvu saturu, to interpretāciju, ko sniegusi Tiesa, un izskatāmās lietas apstākļus, nav būtisku šaubu, kuru dēļ būtu nepieciešams ierosināt prejudiciālu tiesvedību, jo nav nozīmes tam, ka starp šajā lietā izvirzītajiem jautājumiem un Tiesas izvērtēšanai iesniegtajām situācijām nav pilnīgi stingra identiskuma;
 - Tiesai ir plaša un iedibināta judikatūra uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas jomā, un Direktīvā 2001/23 ir konsolidēti no tās judikatūras nākušie jēdzieni;
 - tādējādi šie jēdzieni ir ieguvuši skaidrību Savienības un valstu judikatūras interpretācijā, kas šajā gadījumā ļauj izvairīties no iepriekšējas apspriešanās ar Tiesu;
 - jautājums par *LCCT* 23. panta 3. punkta saderību ar direktīvas 4. pantu nevar būt prejudiciāla nolēmuma priekšmets, jo lūguma priekšmetam ir jāatbilst Tiesas kompetencei, un valsts tiesa nevar iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu

nolēmumu par valsts tiesību interpretāciju vai lūgt Tiesu lemt par valsts tiesību normas un Savienības tiesību normas saderību;

- Tiesas kompetencē nav noteikt, vai kāda noteikta Savienības tiesību norma ir vai nav piemērojama, tostarp netieši, kādai konkrētai situācijai, ko izskata dažādu dalībvalstu tiesas;
- tādējādi prejudiciālā tiesvedība nav jāierosina.

44 Attiecībā uz kolektīvās atlaišanas tiesiskumu *Supremo Tribunal de Justiça* būtībā uzskatīja, ka:

- *AIA*, *TAP* un likvidācijas struktūras veikto darbību secība pēc *AIA* likvidācijas un tās mantas likvidācijas kontekstā nav uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreja *LCT* 37. panta nolūkiem, to interpretējot Savienības tiesību aktu un judikatūras gaismā;
- tādējādi kasācijas sūdzības iesniedzēju kolektīvā atlaišana, kuras būtiskais pamats bija uzņēmuma galīga slēgšana, ir tiesiska;
- *AIA* līgumiskā pozīcija darba līgumos, kas to saistīja ar tās darbiniekiem, ieskaitot vienīgo darbinieku, kurš nepiekrīta kompensācijai, nav nodota uzņēmējdarbībai *TAP*;
- tādējādi, tā kā netika konstatēta uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreja, nebija piemērojams ne Direktīvas 2001/23 4. panta 1. punkts par aizliegumu atlaist no darba, pamatojoties tieši uz īpašumtiesību nodošanu, ne tās 5. panta 1. punkts, kas arī paredz īpašumtiesību nodošanas situāciju;
- attiecībā uz Direktīvas 2001/23 4. panta 1. punktu lietas materiālos nav nekādu pierādījumu tam, ka atlaišana būtu tieši pamatota ar nepierādītu īpašumtiesību nodošanas aktu, jo kolektīvā atlaišana balstījās uz uzņēmuma slēgšanu, kas tādējādi ir vadības lēmums, kura pamatā ir svarīgs ekonomisks iemesls;
- attiecībā uz Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktu, pat tad, ja būtu notikusi uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreja likvidācijas kontekstā, šī pati likvidācija padarītu par neiespējamu darba līgumu nodošanu *TAP* un būtu saderīga ar *AIA* darbinieku atlaišanu;
- neaizmirstot, ka kolektīvās atlaišanas juridiskais pamatojums ir ekonomiska rakstura un ka tiesas kontrole ir jāaskaņo ar darījumdarbības brīvību un uzņēmuma vadību, kolektīvās atlaišanas pamatojums ir jāizvērtē.

45 Attiecībā uz argumentiem par Savienības tiesībās aizsargāto tiesību pamatprincipu, it īpaši *favor laboratoris*, pārkāpumu, un tiesību uz kolektīvo atlaišanu ļaunprātīgu izmantošanu *Supremo Tribunal de Justiça* nosprieda, ka:

- konstatētie fakti neļāva apgalvot, ka *AIA* būtu ļaunprātīgi izmantojusi savas tiesības atlaist darbiniekus, jo atlaišana bija pamatota ar uzņēmuma slēgšanu un bija motivēta ar nopietnām ekonomiskām grūtībām, ar kurām uzņēmums saskārās;
- ņemot vērā uzņēmuma darbības pārtraukšanu, bija pilnīgi saprotami un likumīgi izbeigt darba līgumus ar darbiniekiem;
- nevarēja apgalvot, ka *AIA* būtu izmantojusi tiesības uz kolektīvo atlaišanu tikai vai galvenokārt tādēļ, lai kaitētu kasācijas sūdzības iesniedzējiem;
- nekas neliecināja par to, ka atbildētājas būtu pārkāpušas labticības, labas prakses vai tiesību uz kolektīvo atlaišanu sociālā vai ekonomiskā mērķa robežas, un vēl jo mazāk, ka tās to būtu izdarījušas acīmredzami, lai šo tiesību izmantošanu varētu uzskatīt par nelikumīgu;
- ciktāl attiecas uz *TAP* rīcību, ka tā, ierosinājusi likvidēt *AIA*, likvidācijas procesā bija pārņēmusi atsevišķus nesaistītus aktīvus, kurus sāka izmantot savā darbībā, netika konstatēti apstākļi, kas liecinātu par to, ka *TAP* būtu izmantojusi to, ka tā bija no *AIA* atšķirīga atsevišķa juridiska vienība, lai sasniegtu likumā neatļautus mērķus;
- *TAP* ierosinājums likvidēt *AIA* bija pamatots, jo *TAP* ar *AIA* līgumdarbiniekiem nebija uzņēmusies nekādas darba saistības, tāpēc nebija iespējams apgalvot, ka tā būtu vēlējusies izvairīties no šīm neesošajām saistībām. Konkrēti attiecībā uz *BOEING 737* [pilotu] kursiem fakti nepierādīja, ka tie būtu sākušies pēc *AIA* darbības izbeigšanas;
- nav pierādīts, ka *AIA* likvidāciju vai kolektīvo atlaišanu būtu izraisījusi *TAP* ar *AIA* piekrišanu, lai, samazinot pārvadājumu izmaksas, atjaunotu neregulāro gaisa pārvadājumu darbību tādos apstākļos, kādos tie tika veikti *AIA* dibināšanas laikā;
- nekas lietas materiālos neļauj secināt, ka *TAP* būtu pārkāpusi labticības noteikumus, jo nevar apgalvot, ka tā būtu atņēmusi [*AIA* juridiskās] personas statusu, lai veiktu atlaišanu, ko citādi likums nepieļautu;
- uzņēmums juridiskās personas statusu var zaudēt tikai tad, ja šis statuss tiek izmantots nelikumīgi vai ļaunprātīgi, lai kaitētu trešām personām, proti, gadījumos, kad subjektīvo tiesību īstenošana rada rezultātu, kas acīmredzami atšķiras no mērķa, kuram tās piešķirtas ar likumu. Neviena no šiem faktoriem neizrietēja no šīs lietas faktiem;
- ņemot vērā kolektīvās atlaišanas likumību, netika skatīti jautājumi par kasācijas sūdzības iesniedzējiem izmaksātās kompensācijas pieņemšanas vai nepieņemšanas nozīmi, par to, vai noteikums, ar kuru kompensācijas saņemšana tiek saistīta ar piekrišanu atlaišanai, atbilst Konstitūcijai, par to, vai kasācijas sūdzības iesniedzēji varēja atsaukties uz piekrišanas deklarācijas

atceļamību un vai pastāvēja kāda kļūda sarunu motīvos vai priekšmetā, kuru rezultātā darbinieki būtu nolēmuši pieņemt attiecīgo kompensāciju, kā arī netika skatīti citi jautājumi, kas saistīti ar piespiedu dīkstāves atalgojuma, kas būtu pienācies, ja atļaišana būtu izrādījusies prettiesiska, noteikšanu;

– attiecīgi nebija vajadzības izskatīt pārējos iesniegtajās kasācijas sūdzībās izvirzītos jautājumus.

- 46 Ievērojot minēto, *Supremo Tribunal de Justiça* savā 2009. gada 25. februāra spriedumā noraidīja kasācijas sūdzības iesniedzēju prasības un atbrīvoja atbildētājas no kasācijas sūdzības iesniedzēju prasījumiem.

Pamatlieta (2013.g. – 2024.g.)

- 47 Kasācijas sūdzības iesniedzēji cēla *Varas Cíveis de Lisboa* [Lisabonas Civiltiesā] deklarātīvu prasību parastās tiesvedības veidā pret *Estado Português*, apgalvojot, īsumā, ka tiesvedības, kurā tiek apstrīdēta kolektīvā atļaišana, ietvaros taisītais *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra spriedums ir acīmredzami prettiesisks, jo tas ir balstīts uz kļūdainu “uzņēmējdarbības īpašumtiesību pārejas” jēdziena interpretāciju Direktīvas 2001/23 izpratnē un nav izpildīts pienākums vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 48 Šajā prasībā viņi prasīja piespriest *Estado Português* samaksāt viņiem: i) mantisko kaitējumu, kas atbilst visai atlīdzībai, kura vairs netiek saņemta no kolektīvās atļaišanas dienas līdz *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra sprieduma taisīšanas dienai, atalgojumu līdz paredzamajam pensionēšanās datumam, kā arī zaudējumu atlīdzību, kas atbilst izdienas pensijas vērtības samazinājumam; ii) morālo kaitējumu; iii) zaudējumus, kas atbilst nesaņemtajam piespiedu dīkstāves atalgojumam līdz atjaunošanas darbā dienai; iv) pakārtoti, kaitējumu par iespējas zaudēšanu.
- 49 2013. gada 31. decembrī *Varas Cíveis de Lisboa* iesniedza Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurā būtībā jautāja, vai ir notikusi uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreja Direktīvas 2001/23 gaismā un vai LESD 267. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka *Supremo Tribunal de Justiça* bija pienākums ierosināt prejudiciālu tiesvedību.
- 50 2015. gada 9. Septembrī Eiropas Savienības Tiesa pasludināja spriedumu lietā *Ferreira da Silva e Brito u.c.* (C-160/14, EU:C:2015:565), kurā konkrēti atzina, ka i) Direktīvas 2001/23 1. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka “uzņēmējdarbības īpašumtiesību pārejas” jēdziens attiecas uz situāciju, kāda ir šajā lietā, un ka ii) LESD 267. panta trešā daļa ir interpretējama tādējādi, ka tiesai, kuras nolēmumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, ir pienākums vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar “uzņēmējdarbības īpašumtiesību pārejas” jēdziena interpretāciju tādos apstākļos, kam ir raksturīgi gan atšķirīgi zemākas instances tiesu nolēmumi

attiecībā uz šī jēdziena interpretāciju, gan šī jēdziena interpretācijas grūtības, kas bieži vien rodas dažādās dalībvalstīs.

- 51 *Varas Cíveis de Lisboa* prasību noraidīja.
- 52 Vairāki kasācijas sūdzības iesniedzēji iesniedza apelācijas sūdzību *Tribunal da Relação de Lisboa*, kura ar 2023. gada 16. marta spriedumu noraidīja apelācijas sūdzību pilnībā un apstiprināja *Varas Cíveis* spriedumu (turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”).
- 53 Vairāki kasācijas sūdzības iesniedzēji iesniedza kasācijas sūdzību *Supremo Tribunal de Justiça*, kur šī lieta pašlaik ir izskatīšanā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma īss izklāsts

- 54 Būtiskākais jautājums, kas rodas šajā lietā, ir izvērtēt *Estado Português* civiltiesisko ārpuslīgumisko atbildību, tai veicot tiesu funkcijas un pieļaujot Eiropas Savienības tiesību pārkāpumus, konkrēti, ar *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra spriedumu, par diviem būtiskiem punktiem:
 - a) par “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziena nepareizu interpretāciju Direktīvas 2001/23 gaismā, ievērojot *Supremo Tribunal de Justiça* rīcībā esošos faktiskos elementus;
 - b) par to, ka minētajai tiesai atbilstoši dažu kasācijas sūdzības iesniedzēju prasītajam ir pienākums ierosināt Tiesā prejudiciālu tiesvedību tā rezultātā, ka pastāv atšķirīgi valsts tiesu nolēmumi par vienu un to pašu jautājumu, un tāpēc, ka *Supremo Tribunal de Justiça* ir valsts tiesa, kas lemj pēdējā instancē.
- 55 Pretēji LESD 340. pantā noteiktajam režīmam, kas paredz Eiropas Savienības iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru ārpuslīgumisko atbildību, dalībvalstu atbildība par Savienības tiesību pārkāpumu Līgumos nav konkrēti paredzēta.
- 56 Tomēr šādas atbildības pastāvēšanu Tiesa ir pastāvīgi aizstāvējusi, sākot no 1991. gada 19. novembra sprieduma *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428).
- 57 Minētajā spriedumā Tiesa iedibināja principu, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir jāatlīdzina zaudējumi, kas radušies indivīdiem tāda Savienības tiesību pārkāpuma dēļ, par kuru ir vainojama pati valsts, un vienlaikus noteica nepieciešamos valsts atbildības nosacījumus.
- 58 Šī Tiesas judikatūra tika apstiprināta dažādos vēlākos spriedumos, un Tiesa arī ir apstiprinājusi, ka šis princips ir spēkā neatkarīgi no dalībvalsts iestādes, kuras darbība vai bezdarbība ir pienākumu neizpildes pamatā.

- 59 2003. gada 30. septembra spriedumā *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) Tiesa nepārprotami paplašināja dalībvalstu atbildību par Savienības tiesību pārkāpumiem, kas izriet no tiesu iestāžu darbībām, ja tiesas spriež pēdējā instancē, kā tas notiek šajā lietā. Vēlāk Tiesa šo judikatūru atkārtoti vairākkārtīgi apstiprināja.
- 60 Pamatlietas ietvaros gan pirmajā, gan otrajā instancē tika apgalvots, ka nav jāuzdod jauni prejudiciālie jautājumi, jo kasācijas sūdzības iesniedzēju ierosināto jautājumu formulējums nozīmētu, ka tieši Tiesai ir jāatrisina šis strīds – kas ir katras valsts tiesu uzdevums.
- 61 Tomēr lietā, kurā tika taisīts spriedums *Köbler*, jautājums bija par to, vai Tiesai ir jāpārbauda, vai pamatlietā dalībvalsts ir atbildīga par Savienības tiesību pārkāpumu, kas izriet no valsts tiesas nolēmuma, vai arī šis vērtējums ir vienīgi valsts tiesu kompetencē.
- 62 Atbildot uz minēto jautājumu, Tiesa sākumā norādīja, ka principā valsts tiesām ir jāpiemēro kritēriji, kas ļauj noteikt dalībvalstu atbildību par privātpersonām nodarītu kaitējumu Savienības tiesību pārkāpuma rezultātā, ievērojot Tiesas sniegtās vadlīnijas šo kritēriju piemērošanai.
- 63 Tomēr uzreiz pēc tam Tiesa apgalvoja, ka tai ir visa informācija, lai noteiktu, vai ir izpildīti nosacījumi par dalībvalsts atbildības iestāšanos. Tā arī norādīja, ka ir jāpārbauda, vai minētajam Savienības tiesību pārkāpumam nav vajadzīgā acīmredzamā rakstura, lai saskaņā ar Savienības tiesībām iestātos dalībvalsts atbildība par tās pēdējās instances tiesas nolēmumu.
- 64 Nesen šī izpratne ir pausta 2016. gada 28. jūlija spriedumā *Tomášová* (C-168/15, EU:C:2016:602), kur viens no uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem bija konstatēt, vai attiecīgās valsts tiesas rīcība, kā to aprakstījusi prasītāja, ir pietiekami būtisks Eiropas Savienības tiesību pārkāpums.
- 65 Atbildot uz minēto prejudiciālo jautājumu, Tiesa izvērtēja konkrētus faktus, par kuriem bija runa tajā situācijā, secinot, ka, kaut arī tiesas rīcībā bija visi nepieciešamie faktiskie un juridiskie elementi, lai *ex officio* novērtētu līguma noteikuma negodīgumu [Direktīvas 93/13] gaismā, nebija iestājies pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums.
- 66 Eiropas Savienības Tiesa nav aprobežojusies tikai ar to kritēriju uzskaiti, atbilstoši kuriem tiek konstatēta pietiekami būtiska Savienības tiesību pārkāpuma esamība, bet ir arī izvērtējusi, vai šie kritēriji ir iestājušies katrā konkrētā lietā, un ir kontrolējusi valstu tiesu rīcību, kaut gan abos iepriekš minētajos gadījumos tā secināja, ka nepastāv pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums.
- 67 No iepriekš minētā neizriet, ka Tiesa būtu aizstājusi valsts tiesu konkrētu strīdu izšķiršanā. Eiropas Savienības Tiesa ir uzsvērusi līdzvērtības un efektivitātes principus, it īpaši spriedumā *Tomášová*, kur tika nospriests, ka noteikumus par zaudējumu, ko izraisījis Savienības tiesību pārkāpums, atlīdzināšanu, piemēram,

attiecībā uz šādu zaudējumu novērtēšanu vai saikni starp prasību nolūkā iegūt šādu atlīdzināšanu un citiem, iespējams, pieejamiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, nosaka katras dalībvalsts valsts tiesībās, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus.

- 68 Balstoties uz šīm premisām, tā kā dalībvalstu, tostarp pēdējās instances tiesu, atbildība par to iestāžu darbību vai bezdarbību, kas pārkāpj Savienības tiesības, ir balstīta uz Savienības tiesībām, kurās ir noteikti šādas atbildības nosacījumi – kaut gan saistībā ar valstu tiesībām un ievērojot iepriekš izklāstītos līdzvērtības un efektivitātes principus – ir pamatoti, lai Tiesa visā Savienībā standartizētu judikatūru attiecībā uz šo pašu nosacījumu izvērtēšanu dalībvalstu atbildības noteikšanai.
- 69 No Tiesas judikatūras izriet, ka tā sev piešķir šo “jurisdikcijas rezervi”, neaprobežojoties ar kritēriju uzskaiti, lai atzītu “pietiekami būtiska Savienības tiesību pārkāpuma” esamību, bet piemērojot tos arī konkrētām lietām, kas tiek skatītas valstu iesniedzējtiesās.
- 70 Savukārt pārsūdzētajā spriedumā tiek apgalvots, ka 2015. gada 9. septembra spriedumā *Ferreira da Silva e Brito u.c.*, C-160/14, EU:C:2015:565, kas taisīts pēc minētajā lietā uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem, Tiesa ir izvērtējusi “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdzienu Tiesas 2015. gada judikatūras gaismā, kaut gan *Supremo Tribunal de Justiça* par šo jautājumu bija spriedusi 2009. gadā. Pārsūdzētajā spriedumā tiek arī apgalvots, ka Tiesas spriedumā ir vairākas “acīmredzamas, pietiekami nozīmīgas kļūdas”.
- 71 Šīs kļūdas atbilstoši pārsūdzētajam spriedumam izpaužas strīda faktisko apstākļu izklāstā, kurā bija apgalvots, ka “TAP pieņēma darbā dažus bijušos AIA darbiniekus”, lai gan saskaņā ar pārsūdzēto spriedumu “TAP nepieņēma darbā nevienu no AIA darbiniekiem. Kā tika norādīts, notika tas, ka (tikai) divas darbinieces, kuras bija norīkotas sniegt pakalpojumus AIA (kurā TAP bija galvenā akcionāre), atgriezās TAP, kaut gan tās bija TAP darbinieces, kuras ieņēma amatus minētajā uzņēmumā pēc AIA likvidācijas”.
- 72 Pārsūdzētajā spriedumā ir arī norādīts, ka Tiesas spriedumā bija apgalvots, ka *Supremo Tribunal de Justiça* bija uzskatījusi, ka “AIA piederēja uzņēmēj sabiedrība, kas bija saistīta ar konkrētiem līdzekļiem, proti, licenci, kuru nevarēja nodot, tādējādi uzņēmēj sabiedrības pāreja nebija iespējama, jo pārdošanas priekšmets varēja būt tikai atsevišķa manta, nevis pati uzņēmēj sabiedrība”, lai gan tas “neatbilst patiesībai, jo izklāstītā argumentācija ir pausta pirms *Tribunal da Relação* sprieduma, uz kuru atsaucās *Supremo Tribunal de Justiça* un kuru tā šajā daļā pat neapstiprināja. Faktiski tika pausta nepiekrīšana “uzsvaram, kas likts uz to, ka AIA piederēja uzņēmēj sabiedrība, kas bija saistīta ar nenododamu licenci [...], ciktāl TAP bija atļauts darboties gan ‘regulāro’, gan ‘neregulāro’ lidojumu jomā [...], un apstākļi, ka neregulāro gaisa pārvadājumu uzņēmumam bija nepieciešama licence, nebija šķērslis tam, lai TAP varētu minēto uzņēmumu izmantot””.

- 73 Saskaņā ar pārsūdzēto spriedumu papildus šīm kļūdām “jānorāda, ka pārbaudītā notikumu secība ne tuvu nesatur/neparedz visu attiecīgo faktisko apstākļu kopumu, kas neizsmelīgi izriet no pašas situācijas, kurā beidzās divu iepriekš minēto darbinieču norīkošana darbā, no TAP kā kreditoru statusa attiecībā pret AIA, no tā, ka iepriekš minētā “mazā aprīkojuma” piegāde notika likvidācijas darbību izpildes rezultātā (ņemot vērā šo TAP kreditoru stāvokli), no motivācijas, kas ir pamatā tam, ka TAP pārņēma lidmašīnu nomas līgumus un ka tās tika nodotas iznomātajam nomas līgumu termiņa beigās, un arī no motivācijas, kas ir pamatā tam, ka TAP pārņēma to čarterlidojumu veikšanu, par kuriem ar tūrisma operatoriem jau bija noslēgti līgumi uz 1993. gada vasaru, ņemot vērā naudas sodus, kas dabīgi izrietēja no neizpildes un kas faktiski pasliktināja TAP kā AIA kreditoru statusu”.
- 74 *Tribunal da Relação* secina, ka “ņemot vērā Tiesas spriedumā minētās pieļautās kļūdas, kā arī izklāstītos faktu izlaidumus, kuru nozīmi nevar nepieminēt, šis Tiesas spriedums ir jāvērtē un jāapsver ar skaidru kritikas garu, izvērtējot norādītos trūkumus”.
- 75 Ja Tiesas sprieduma pamatojumā ir pieļautas tiesību kļūdas – lietas faktisko apstākļu nepilnīga izvērtējuma dēļ vai tāpēc, ka tai nav sniegti visi atbilstošie faktiskie elementi – atbilstoši Savienības tiesībām ir jāuzdod Tiesai jauni prejudiciāli jautājumi, nevis, kā tiek dots mājieni pārsūdzētajā spriedumā, kritiski jāizvērtē tās pieņemtais lēmums.
- 76 Jaunu prejudiciālo jautājumu uzdošana Tiesai ir obligāta, ja lietā joprojām pastāv nepieciešamība iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo secīgu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšana vienas un tās pašas valsts tiesvedības ietvaros ir paredzēta un nekādā ziņā nav bezprecedenta iniciatīva.
- 77 Turklāt, lai gan Tiesas atbilde attiecas uz brīdi, kam nav nozīmes konkrētās lietas izspriešanai, risinājums nevar būt vienkārši minētā saistošā sprieduma nepiemērošana, bet gan jauna vēršanās Tiesā, precizējot, ka strīda pareizai izspriešanai ir jāzina, vai minētajā lietā taisītajā spriedumā dotā atbilde ir piemērojama arī brīdī, kad tika taisīts tiesas nolēmums, kas domājami pārkāpa Savienības tiesības.
- 78 Attiecīgi jāņem vērā, ka šajā pašā lietā jau iesniegtajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesa attiecībā uz šīs lietas faktisko situāciju jau ir lēmusi par to, vai tā ietilpst “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdzienā Direktīvas 2001/23 izpratnē. Tomēr Tiesa izvērtēja šo jautājumu bez atsauces uz brīdi, kad tika taisīts šajā lietā apstrīdētais *Supremo Tribunal de Justiça* spriedums, proti, 2009. gada 25. februārī, jo svarīgi ir ņemt vērā tajā dienā jau pastāvošo Tiesas judikatūru.
- 79 Tāpat arī Tiesa apliecināja, ka *Supremo Tribunal de Justiça* ir pārkāpusi LESD 267. pantu, 2009. gada spriedumā atsakot uzdot prejudiciālu jautājumu par minētās direktīvas interpretāciju, lai konstatētu, vai prasībā pierādītie fakti var tikt

saprasti kā minētajā direktīvā noteiktais “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziens.

- 80 Tomēr Tiesa nesprieda par to – jo šāds jautājums tai netika uzdots –, vai šis pārkāpums ir bijis pietiekami būtisks, lai pamatotu *Estado Português* atbildību.
- 81 Ņemot vērā radušās šaubas, *Supremo Tribunal de Justiça* uzskata, ka ir pamatoti ierosināt Tiesā jaunu prejudiciālu tiesvedību, ievērojot Savienības tiesību pārkāpumu un nepieciešamību garantēt vienveidību Līgumu interpretācijā un piemērošanā.
- 82 Pirmām kārtām, ciktāl attiecas uz Savienības tiesību pārkāpumu pār valsts tiesībām attiecībā uz valsts atbildību par Savienības tiesību pārkāpumiem, šīs atbildības mērķis ir nodrošināt šo tiesību pilnīgu efektivitāti un, konkrēti, darbinieku tiesību efektīvu aizsardzību tiesā, ko viņiem vēlējās garantēt gan Direktīva 77/187, gan Direktīva 2001/23.
- 83 Otrām kārtām, ciktāl attiecas uz nepieciešamību garantēt vienveidību Līgumu interpretācijā un piemērošanā dalībvalstu atbildības par Savienības tiesību pārkāpšanu jomā, it īpaši, ja pārkāpumus izdara valstu tiesas, kas lemj pēdējā instancē, nav zināms neviens Tiesas spriedums papildus šajā lietā taisītajam, kurā šis jautājums būtu skatīts tādas prasības kontekstā, kuras priekšmets ir “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziens Direktīvas 2001/23 izpratnē.
- 84 Šīs prejudiciālās tiesvedības ietvaros ir turklāt jāuzdod Tiesai jautājums par to, vai šajā lietā *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra spriedumā pastāvēja pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums vai nu tāpēc, ka ir sniegta “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziena nepareiza interpretācija Savienības tiesību gaismā, vai tāpēc, ka nav izpildīts pienākums vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 85 Kā izriet no Tiesas pastāvīgās judikatūras, pastāv trīs priekšnoteikumi, lai dalībvalstīm rastos atbildība atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts privātpersonām Savienības tiesību pārkāpumu rezultātā, par kuriem tās ir atbildīgas, proti, i) ja pārkāptās Savienības tiesību normas mērķis ir piešķirt tiesības indivīdiem; ii) ja pārkāpums ir pietiekami būtisks, un iii) ja pastāv tieša cēloņsakarība starp pārkāpumu un cietušajām personām nodarīto kaitējumu.
- 86 Šajā lietā, tā kā nav šaubu, ka Direktīvas 77/187 un 2001/23 piešķir darbiniekiem tiesības, ko viņi var izmantot tieši un ko veido Savienības tiesību “uzņēmēj sabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziena piemērošana, ja Tiesa secinās, ka *Supremo Tribunal de Justiça* ir pieļāvusi pietiekami būtisku pārkāpumu iepriekš minētajā izpratnē, iespēja izmantot tiesības uz kaitējuma atlīdzību būs atkarīga tikai no tā, vai tiks konstatēta cēloņsakarības pastāvēšana starp minēto pārkāpumu un radīto kaitējumu.
- 87 Pārsūdzētajā spriedumā *Tribunal da Relação* nenovērtēja šo cēloņsakarību, uzskatot, ka nav pieļauta būtiska tiesu varas kļūda Tiesas judikatūras izpratnē.

Tādējādi tā secināja, ka *Supremo Tribunal de Justiça* savu 2009. gada 25. februāra spriedumu ir taisījusi tiesībām atbilstoši.

- 88 Ja Tiesa uzskatīs, ka dienā, kad *Supremo Tribunal de Justiça* taisīja šajā lietā skatīto spriedumu, proti, 2009. gada 25. februārī, bija jāsecina, ka pierādītie fakti ir uzskatāmi par uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreju iepriekš minēto direktīvu gaismā, un ka *Supremo Tribunal de Justiça* ar savu rīcību ir pieļāvuši pietiekami būtisku Savienības tiesību pārkāpumu, var secināt, ka kasācijas sūdzības iesniedzēju kolektīvā atlaišana būtu jāatzīst par prettiesisku. No tā izriet, ka viņiem ir tādas pašas tiesības saņemt kompensāciju par nodarīto kaitējumu.
- 89 Tomēr faktu norises dienā Portugāles tiesiskajā regulējumā bija spēkā *LCCT* 23. panta 2. punkts, kas paredzēja, ka fakts, ka darbinieks saņem kompensāciju, nozīmē, ka viņš piekrīt atlaišanai.
- 90 Tiesvedībā, kurā tika taisīts *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra spriedums, tika pierādīts, ka darbinieki – kasācijas sūdzības iesniedzēji bija pieņēmuši kompensāciju, kas viņiem tika piešķirta sakarā ar kolektīvo atlaišanu, un ka viņi tāpēc bija pārliecināti, ka *AIA* darbības izbeigšana ir neizbēgama.
- 91 Ir arī pierādīts, ka tobrīd kasācijas sūdzības iesniedzēji nezināja ne to, ka pēc viņu darba līgumu izbeigšanas *TAP* veiks vismaz daļu no čarterlidojumu darbībām, ko līdz tam nodrošināja *AIA*, nedz arī, ka *TAP* tiks nodota daļa no *AIA* aprīkojuma, ieskaitot lidmašīnas.
- 92 Minētajā *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra spriedumā nav piemērots *LCCT* 23. panta 2. punkts, jo kolektīvā atlaišana tika uzskatīta par tiesisku, tāpēc minētā tiesa noraidīja kasācijas sūdzības daļu par šo jautājumu.
- 93 Tomēr tajā pašā tiesvedībā, proti, tiesvedībā, kurā tika apstrīdēta kolektīvā atlaišana, *Tribunal da Relação de Lisboa* uzskatīja minēto pantu par pilnībā spēkā esošu, ņemot vērā to, ka tas, ka visi kasācijas sūdzības iesniedzēji, izņemot vienu, saņēma kompensāciju, pauda vēlmi piekrist atlaišanai un padarīja par neiespējamu kolektīvās atlaišanas apstrīdēšanu.
- 94 Šajā prasībā, lai noteiktu cēloņsakarību starp apgalvoto Savienības tiesību pārkāpumu un darbiniekiem radīto kaitējumu, ir jāizvērtē minētajā *LCCT* 23. panta 3. punktā noteiktās tiesību normas interpretācija un piemērošana un ir jāizvērtē tās atbilstība tolaik spēkā esošajām Savienības tiesībām, proti, Direktīvai 77/187.
- 95 Ja tiks secināts, ka *Supremo Tribunal de Justiça* 2009. gada 25. februāra spriedumā skatītajā situācijā tiešām ir notikusi uzņēmējdarbības īpašumtiesību pāreja, *LCCT* 23. panta 3. punkta piemērošana liegtu to *AIA* tiesību un pienākumu nodošanu *TAP*, kas izriet no darba līgumiem, kuri pastāvēja īpašumtiesību nodošanas datumā, jo darbinieki pieņēma kompensāciju par savu darba līgumu izbeigšanu *AIA* veiktās kolektīvās atlaišanas ietvaros.

- 96 Tādējādi *Supremo Tribunal de Justiça* uzskata, ka, lai izvērtētu minēto cēloņsakarību, arī ir pamatoti uzdot prejudiciālu jautājumu par šo tēmu.

Prejudiciālie jautājumi

“1. Vai, ņemot vērā iepriekš izklāstītos pierādītos faktus un līdz 2009. gada 25. februārim zināmo Tiesas judikatūru, Padomes Direktīva Nr. 77/187/EEK (1977. gada 14. februāris) un Padomes Direktīva Nr. 2001/23/EK (2001. gada 12. marts) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā, it īpaši Padomes Direktīvas 2001/23/EK 1. panta 1. punkts, kurā precizēts “īpašumtiesību nodošanas/pārejas” jēdziens, šajā datumā būtu bijis jāinterpretē tādējādi, ka minētais “uzņēmējsabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziens attiecas uz situāciju, kad uzņēmuma, kas darbojas čarterlidojumu tirgū, darbība tiek izbeigta ar šā uzņēmuma vairākuma akcionāra, kurš pats ir gaisa pārvadājumu uzņēmums, lēmumu un kad šis vairākuma akcionārs likvidācijas kontekstā veic darbības, kas detalizētāk aprakstītas iepriekš izklāstītajā pierādīto faktu atreferējumā?

2. Ja atbilde ir apstiprinoša un ņemot vērā arī iepriekš izklāstītos pierādītos faktus un līdz 2009. gada 25. februārim zināmo Tiesas judikatūru, vai pietiekami būtisku Savienības tiesību pārkāpumu veido lēmums, kas ietverts spriedumā, ko tajā pašā dienā pasludinājusi *Supremo Tribunal de Justiça* [(Augstākā tiesa, Portugāle)], kura, lemjot pēdējā instancē un ņemot vērā tai zināmos faktus, uzskatīja, ka minētās direktīvas, it īpaši Padomes Direktīvas 2001/23/EK (2001. gada 12. marts) 1. panta 1. punkts, ir jāinterpretē tādējādi, ka “uzņēmējsabiedrības īpašumtiesību pārejas” jēdziens neattiecas uz iepriekšējā jautājumā aprakstīto situāciju?

3. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos pierādītos faktus un līdz 2009. gada 25. februārim zināmo Tiesas judikatūru, vai pietiekami būtisku Savienības tiesību pārkāpumu veido lēmums, kas ietverts spriedumā, ko tajā pašā dienā pasludinājusi *Supremo Tribunal de Justiça*, kura, lemjot pēdējā instancē un ņemot vērā tai zināmos faktus, uzskatīja, ka EKL 234. pants (tagad LESD 267. pants) ir jāinterpretē tādējādi, ka minētajai *Supremo Tribunal*, ņemot vērā pirmajā prejudiciālajā jautājumā aprakstītos faktus un to, ka zemāko instanču valsts tiesas, izskatot lietu, pieņēma pretrunīgus spriedumus, nebija pienākuma iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par jēdziena “uzņēmējsabiedrības īpašumtiesību pāreja” Direktīvas 2001/23/EK 1. panta 1. punkta izpratnē pareizu interpretāciju?

4. Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un ja atbilde uz vienu no abiem iepriekšējiem vai abiem diviem iepriekšējiem jautājumiem ir apstiprinoša, izdarot secinājumu, ka pastāv pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums – kā šeit izskatāmajā lietā, kurā ir pierādīts, ka darbinieki piekrita saņemt kompensāciju par kolektīvo atlaišanu pārliecībā, ka *Air Atlantis*, viņu darba devējas, darbības

izbeigšana ir neizbēgama, un nezinādami, ka pēc viņu darba līgumu izbeigšanas atbildētāja *TAP* veiks vismaz daļu no čarterlidojumu darbībām, ko līdz tam nodrošināja *Air Atlantis*, un ka *TAP* tiks nodota daļa no *Air Atlantis* aprīkojuma, ieskaitot lidmašīnas – vai Padomes Direktīvas 77/187/EEK (1977. gada 14. februāris) 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma kā 1989. gada 27. februāra *Decreto-Lei* [(dekrētlikuma)] Nr. 64-A/89 23. panta 3. punkts, kas starplaikā ir atcelts, bet bija piemērojams pamatlietas faktu norises laikā un saskaņā ar kuru, “ja darbinieks saņem šajā pantā minēto kompensāciju, tiek uzskatīts, ka viņš piekrīt atlaišanai”?”

DARBA VERSIJA